

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/356

Έν Καισαριανῇ τῇ 24ῃ Αὐγούστου 2026

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 332α

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τόν Ἱερολογιώτατον Διάκονον
καί τίς Ὁσιώτατες Μοναχές
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

**Θέμα : «Περί τῆς 104ῃς ἐπετείου
τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς» (1922-2026).**

Τήν Κυριακή 13 Σεπτεμβρίου 2026, πρὸς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ σύμφωνα μέ τήν ὑπ' ἀριθμόν 2556/5.7.1993 Ἐγκύκλιο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιτελοῦμε τήν μνήμη τῶν Ἐθνοῖερομαρτύρων Μητροπολιτῶν Σμύρνης Χρυσοστόμου, Μοσχονησίων Ἀμβροσίου, Κυδωνίων Γρηγορίου, Ἰκονίου Προκοπίου καί

Ἐπισκόπου Ζήλων Εὐθυμίου καὶ τῶν λοιπῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν πού ὑπέστησαν βίαιο καὶ μαρτυρικό θάνατο κατὰ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ (1922).

Κατὰ τὸ διανυόμενο ἔτος συμπληρώνονται **104 χρόνια** ἀπὸ τὰ θλιβερά γεγονότα ἀπὸ τῆς ἐπισυμβάσης κατὰ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1922 Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς, ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων μας ἀπὸ τίς ἐστίες τους καὶ τοὺς τόπους τους στὴ Μικρὰ Ἀσία, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες καὶ πλέον ἔτη.

Στὸ πρῶτο (Α΄) μέρος θὰ ἀναφερθοῦμε στὴν θυσία τῶν Ποιμένων καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, μέ ἀναφορά σέ στοιχεῖα ἀπὸ τίς δημοσιευμένες μαρτυρίες γιὰ τὰ ὀδυνηρά αὐτά γεγονότα πού σφραγίσανε τὸν μετέπειτα Ἑλληνισμό.

Στὸ δεύτερο (Β΄) μέρος θὰ ἀναφερθοῦμε στὰ παθήματα καὶ στὴν αὐτοθυσία τῶν Ἁγίων Ἱεραρχῶν μαρτύρων τῆς πίστεως

Μέρος Α΄.

Στὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1922 γράφηκε ὁ ἐπίλογος τῆς ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια, παραμονῆς καὶ δράσεως τῶν Ἑλλήνων στὴν Μικρὰ Ἀσία. Οἱ περιάκουστες ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Ἰωνίας ἔπαυσαν νὰ εἶναι κέντρα ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐνα ἑκατομμῦριο ἑλληνικοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ὁδηγήθηκε στὸν ἐκπατρισμό καὶ τὴν προσφυγὴ. Ἡ δύο χιλιάδες ἔτη ζωὴ τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν διακόπηκε. Στὶς ἀρχές τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα μετὰ τὸν Πόντο ἦλθε ἡ σειρά τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἀφελληνισθεῖ. Ἔτσι ὁλοκληρώθηκε ἡ ἀπώθηση τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τίς περιοχές τους.

Ἐχουμε χρέος νὰ θυμώμαστε τοὺς μάρτυρες τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Μνημονεύουμε μέ ἱερό δέος τοὺς ἁγίους πατέρες μας, ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους πού τελείωσαν τὴν ζωὴ τους μέσα στοὺς ποικίλους διωγμούς τῆς περιόδου αὐτῆς. Μνημονεύουμε ὅλους τοὺς μικρασιάτες: τοὺς ἄνδρες, τίς γυναῖκες, τὰ παιδιά, τοὺς μικροὺς, τοὺς μεγάλους, τοὺς ἄρχοντες, τοὺς ἰδιῶτες καὶ τοὺς στρατευμένους, πού βασανίσθηκαν χωρὶς οἶκτο, πού διώχθηκαν καὶ κυνηγήθηκαν ἀπὸ τίς πατρογονικὲς ἐστίες τους, πού δέχθηκαν φοβερὲς ἀπειλές καὶ προσβολές, πού πέθαναν βίαια, μαρτυρικά, βασανιστικά “*ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι ἐν ἔρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς*” (Εβραίουις ια΄ 37-38). Ἀπαραμύθητος ὁ πόνος τους.

Ἀπερίγραπτη ἡ ταλαιπωρία τους. Ἀνεκδιήγητα τὰ ποικίλα βάσανά τους. Καμιά γλώσσα δέν εἶναι δυνατό νά περιγράψει τήν τραγωδία καί νά ἐκφράσει τόν ἀβάστακτο καί βαρύ πόνο τους. Οἱ φωτιές πού πυρπόλησαν τίς πόλεις καί τά χωριά τῶν πατέρων μας δέν ἔχουν σβήσει. Καίουν τίς ψυχές τῶν προσφύγων. Οἱ ἀπελπισμένες φωνές καί κραυγές τῶν κυνηγημένων ἠχοῦν. Οἱ ἄταφοι ζητοῦν νά ταφοῦν. Τέκνα θρηνοῦν γιά τούς γονεῖς τους. Ἀδελφός γιά τόν ἀδελφό του. Γυναῖκες γιά τούς ἄνδρες τους. Ἄνδρες γιά τίς γυναῖκες τους. Φίλοι καί γνωστοί γιά τούς φίλους καί τούς γνωστούς τους.

Ὅλοι αὐτοί ἀποτελοῦν τό νέφος τῶν μαρτύρων τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Ὁ χαρακτηρισμός καταστροφή ἐκφράζει τήν ἀπώλεια δικῶν μας τόπων καί ἀνθρώπων.

Μέ τήν μικρασιατική καταστροφή τόν Αὐγούστο τοῦ 1922 ὁλοκληρώθηκαν οἱ διωγμοί καί ἡ καταπίεση τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τήν περίοδο 1918-1922. Τήν δεινή καί τραγική κατάσταση τῶν διωγμῶν τους περιγράφει ὁ ἱερομάρτυρας Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος σέ ἐπιστολή του πρὸς τούς Σμυρναίους πού ζοῦσαν στήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καί δημοσιεύθηκε στόν *“Ἐκκλησιαστικό Κήρυκα”* (Περιοδικό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας, ἐκδιδόμενο στό Λονδίνο φ. 181 τῆς 8/12/1918 σελ. 717-718).

Τήν συμφορά αὐτή ὁ ἱερομάρτυρας Μητροπολίτης χαρακτηρίζει στήν ἐπιστολή του ὡς *“λαίλαπα διωγμῶν καί ἐρημώσεως”*, *“ἀπαραδειγμάτιστον ἐν τῇ Ἐθνικῇ μας ἱστορίᾳ, διότι ἐπὶ τέσσερα καί ἥμισυ ζοφερά ἔτη ἤνοιξεν εἰς τό ἐθνικό μας σῶμα πληγὰς τοιαύτας, ὁποίας οἱ τέσσαρες καί ἥμισυ αἰῶνες τῆς δουλείας, ὅσοι ἀπό τῆς ἀλώσεως μέχρι τῆς σήμερον διέρρευσαν, δέν μᾶς προύξένησαν, ἢ μᾶλλον, οἱ ἐξανδραποδισμοί καί αἱ ἐρημώσεις τῶν τελευταίων τούτων τεσσάρων καί ἡμίσεως σκοτεινῶν ἐνιαυτῶν εἶναι ἐν μικρογραφίᾳ μία ἀλγεινὴ ἐπιτομή καί σύνοψις τῶν μεγάλων δεινῶν καί συμφορῶν, πρὸς ἃς ἐπαλαίσαμεν ἐπὶ 4½ ἑκατονταετηρίδας, μέ μόνην τήν διαφορὰν, ὅτι τὰ τελευταῖα δεινὰ πλήγματα ἤλθον τόσον ἀλλεπάλληλα καί ἐν οὕτῳ βραχεῖ σχετικῶς χρόνῳ, ὥστε ἔπνιξαν τρόπον τινά, τό ἱστορικόν ἄλγος τῶν παθημάτων τῶν δεκατεσσάρων γενεῶν τῆς ἐπαχθοῦς καί ἀπεχθοῦς δουλείας μας ...Τό ἐν Τουρκίᾳ ἐναπολειφθέν Ἑλληνικόν στοιχεῖον ἐφάνη πρὸς στιγμήν ὅτι κατέβη εἰς τόν Ἄδην διὰ νά μὴ ἀναβῇ ἐκεῖθεν ποτέ πλέον...”*

Στήν ἴδια ἐπιστολή ὁ Μητροπολίτης ἀνακοινώνει καί πληροφορεῖ ὅτι, “ἐκ τῶν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας ἐν μέσῳ τῶν Τουρκικῶν χωρίων διεσκορπισμένων ἀδελφῶν μας, ἀνερχομένων δέ εἰς τόν ἐπιβλητικόν ἀριθμόν τῶν 400.000 ψυχῶν, ζήτημα εἶναι ἄν ζῇ μόνο τό 1/4. Ἐκ δέ τῶν στρατολογηθέντων διά τὰ κατ’ εὐφημισμὸν ὀνομασθέντα «ἐργατικά τάγματα» ὁμαιμόνων μας ἀδελφῶν μόλις τό 1/10 ζῇ, διότι εἶναι ἀπηκριβωμένον διά πολλῶν καί ἐπισήμων παρατηρήσεων καί ἐκθέσεων, ὅτι ὑπερέβη τὰ 80% ἡ θνησιμότης εἰς τὰ χριστιανικά κατὰ προτίμησιν ταῦτα τάγματα, ὅσα ἐστάλησαν νά κατασκευάζωσι τὰς κολοσσιαίας σήραγγας ὑπὸ τόν Ταῦρον καί τὰ ὄρη τοῦ Ἀμανοῦ, ἢ νά κόπτωσι τόν ἰσθμόν τῆς Κυζικηνῆς χερσονήσου, ἢ νά ἐργάζωνται ἐπὶ 18 ὥρας τό ἡμερονύκτιον ἐν τοῖς μεταλλείοις τῶν γαιανθράκων, ἢ νά κρημνίζωσι καί μετατοπίζωσιν ὁλόκληρα βουνά πρὸς δημιουργίαν τάχα νέων στρατιωτικῶν δρόμων...” (†Παντελεήμονος Καρανικόλα, Μητροπολίτου Κορίνθου: “Ἀκολουθίαι τρεῖς· ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης, τῶν πολυπληθῶν κληρικῶν καί λαϊκῶν Νεομαρτύρων κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μαρτυρησάντων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καί τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Εὐθυμίου Ἐπισκόπου Ζήλων” Ἐκδόσεις “ΠΝΟΗ” ἀριθμός 16 Κόρινθος 1992, σελ. 9).

“Ὅλα αὐτά τὰ πολυώδυνα μαρτύρια καί τὰ ποικίλα βάσανα θυμόμαστε σήμερα. Συγχρόνως θυμόμαστε ὅτι:

1) Οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ συστηματικά, μεθοδικά καί βίαια ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴ γῆ, στήν ὁποία οἱ πατέρες μας ἔζησαν ἐπὶ τρεῖς χιλιάδες χρόνια.

2) Τὴν ἐλληνικότητα καί τὴν χριστιανικότητα τῆς περιοχῆς μαρτυροῦν ἡ ἱστορία ἐκκλησιαστικὴ καί θύραθεν, τὰ λαμπρά μνημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς περιοχῆς καί οἱ ἐπιγραφές τους.

3) Ὅτι σ’ αὐτὴ τὴν περιοχὴ ἐπὶ δύο χιλιάδες χρόνια ἄνθισε καί ἔλαμψε ἡ πνευματικότητα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀνέδειξε πλῆθος ἁγίων μαρτύρων, ὁσίων, ἀνδρῶν καί γυναικῶν, ἱεραρχῶν γνησίων καί αὐθεντικῶν ποιμένων καί διδασκάλων τῆς οἰκουμένης.

Οἱ λυχνίες τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾷ Ἀσίᾳ μετατέθηκαν γιὰ νά φωτίζουν τὴν πορεία τῶν προσφύγων, τῶν διωχθέντων καί κατατρεχθέντων στίς νέες πατρίδες τους κατὰ τὴν προφητεία “κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς” (Ἀποκάλυψις β’ 5).

Τὴν περίοδο αὐτὴ τοῦ φοβεροῦ διωγμοῦ ἄθλησαν μέ ἀνδρεία, ἡρωϊσμό, καρτερία καὶ χριστιανικὴ ὑπομονὴ ἐπίσης 42 ἐπώνυμοι καὶ 342 ἀνώνυμοι κληρικοὶ μάρτυρες τῶν Μητροπόλεων τῆς Σμύρνης καὶ τῆς εὐρύτερης περιφέρειας τῆς Σμύρνης, τῶν Κυδωνιῶν, τῶν Μοσχονησίων καὶ οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀπλῶν πιστῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ποὺ βασανίσθηκαν ἄγρια καὶ σφαγιάσθηκαν. (†Παντελεήμονος Καρανικόλα, ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ.15.)

Τιμᾶμε τὴν αὐτοθυσίαν τῶν ἁγίων πατέρων μας ποὺ στίς ὥρες τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ διωγμοῦ ἔμειναν κοντὰ στοὺς δεινῶς δοκιμαζομένους χριστιανούς δέν τοὺς ἐγκατέλειψαν γιὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴ τους, μαζὶ τους δέχθηκαν τὸ μαρτύριο καὶ εἰσῆλθαν στὴν αἰώνια δόξα τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μέρος Β΄.

Ἡ θλιβερὴ ὁμως αὐτὴ ἐπέτειος ἐπαναφέρει στὴν μνήμη μας τοὺς μάρτυρες τῆς πίστεως, τοὺς Ἁγίους:

1. Τὸν Ἐθνοῖερομάρτυρα Ἅγιο Χρυσόστομο, Μητροπολίτη Σμύρνης.

Ὁ γενναῖος καὶ θεῖος αὐτός ἱεράρχης παρεδόθηκε ὡς ἐξιλαστήριο θῦμα στοῦ μαινόμενου ἐναντίον τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου, ὁ ὁποῖος δεινῶς προπηλακίζομενος ἀνεσκολοπήθη βάνανυσσά καὶ φρικτὰ τὴν 27ην Αὐγούστου 1922 καὶ θυσιάσθηκε ὡς ἱερεῖο ἄμωμο καὶ ἐκούσιο, ἀπαξιώνοντας νὰ δεχθῇ τὴν προσφερθεῖσα σ' αὐτόν διάσωση μέ τὴν φυγὴ, διότι βάρυνε στὴν ἀρχιερατικὴ συνείδησή του ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: *“ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων”* μόνον δέ *“ὁ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἔστι καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων”* (Ἰωάννου ι', 12-13).

2. Τὸν Μητροπολίτη Κυδωνιῶν Γρηγόριο.

Ὁ Μητροπολίτης ὡς πατήρ καὶ προστάτης διατελῶν τοῦ ποιμνίου τοῦ ἔσωσε πολλοὺς πιστοὺς φυλακισμένους καὶ μελλοθανάτους. Φυγάδευσε δέ τὸ μέγιστο μέρος τοῦ ποιμνίου τοῦ σὲ ἀσφαλεῖς τόπους ἔξω τῶν τουρκικῶν ὁρίων.

Συγκακουχούμενος ό ίδιος μετά τών περιλειπομένων όδηγήθηκε σέ έξορία μαζί τους τόν Όκτώβριο τοῦ έτους 1922. Ένῳ δέ άνοιχθηκε λάκκος άπό τούς έχθρούς του για να τόν θάψουν, ένῳ ζοῦσε άκόμη, ξεψύχησε έξ έγκεφαλικής συμφορήσεως, τελειωθείς έν Κυρίῳ τήν 3ην Όκτωβρίου 1922.

3. Τόν Μητροπολίτη Μοσχονησίῳν Άμβρόσιο.

Τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1922 μαρτύρησε άφοῦ βασανίσθηκε διά πεταλώσεως τών ποδιῳν του και κατατεμαχίσεως τοῦ σώματός του. Μαζί του συνεμαρτύρησαν και οι ιερεῖς και άλλοι πιστοί τῆς Έπαρχίας του, “*ίνα άναπαύσωνται έκ τών κόπων (και τών όδυνῳν) αύτῳν και τά έργα αύτῳν άκολουθεῖ μετ’ αύτῳν*” (Άποκ. ιδ’, 13) δηλαδή : «για να άναπαυθοῦν άπό τούς κόπους τους, και τά έργα τους θά τούς άκολουθοῦν ως συνήγοροί τους».

4. Τόν Μητροπολίτη Ίκονίου Προκόπιο.

Έτελειώθη κακουχούμενος λίγο πριν τό 1922 άπό πολλά δεινά πού υπέμεινε μέ θάρρος ό ίδιος και τό ποιμνίό του άπό τούς Τούρκους. Στο μέσο μιᾶς τέτοιας καταδυναστεύσεως τοῦ ποιμνίου του και τών ποιμένων τοῦ λαοῦ του και τών άπεγνωσμένων οίμωγῳν τοῦ πιστοῦ λαοῦ παρέδωσε τό πνεῦμα του στον Μέγα Άρχιερέα και Σωτήρα Χριστόν, υπερασπιζόμενος και συμπάσχοντας μετά τών στεναζόντων Έλλήνων Χριστιανῳν τῆς Άνατολίας.

5. Τόν Έπίσκοπο Ζήλων Εύθύμιο.

Φυλακίσθηκε άπό τούς Τούρκους και εύρισκόμενος στην φυλακή άπό τοῦ έτους 1921 μετέδιδε στους κρατουμένους Έλληνες Χριστιανούς μετά τοῦ άναστασίμου χαιρετισμοῦ και τό μήνυμα τῆς έθνικῆς άναστάσεως, έμψυχώνοντας, παρηγορώντας και ένισχύοντας αύτούς. Για τό λόγο αυτό ύφίστατο καθημερινά επί 41 ήμέρας πολυώδυνα μαρτύρια, άπό τά όποια υπέκυψε στον θάνατο τήν 19ην Μαΐου 1921. Τίς τελευταῖες ήμέρες έψαλλε μόνος του τήν νεκρώσιμη άκολουθία, υπέρ έαυτοῦ. Μετετέθη εις τόν Κύριον ως Έθνομάρτυρας και Ίερομάρτυρας. Σήμερα όμως ένθυμούμεθα και τιμούμε

ἐπίσης τούς ἀναρίθμητους νεομάρτυρες κληρικούς καί λαϊκούς, ἀγωνιστές καί ἀφανεῖς ἄνδρες καί γυναῖκες, νέους καί γέροντες τούς τελειωθέντες κατά τόν Μικρασιατικό διωγμό.

Τιμοῦμε τούς Ἁγίους Μάρτυρες καί δοξάζουμε τόν Παντοδύναμο Κύριο, διότι μᾶς εὐλόγησε νά ζοῦμε σέ εἰρήνη καί ἀσφάλεια καί Τόν παρακαλοῦμε νά σκεπάσει τό εὐσεβές Ἔθνος μας καί τόν πιστό λαό μας καί νά εὐλογεῖ τά ἔργα τῶν χειρῶν μας, *“ὕψων κέρας Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων”*.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν.
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος & Ὑμηττοῦ Δανιήλ.